

2. Пасічник Є. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Є. Пасічник. – К., 2000. – 384 с.

3. Токмань Т. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціологічна конвенція / Т. Токмань. – К., 2002. – 320 с.

Гусак Л.В.

викладач історії, спеціаліст вищої категорії,

кандидат історичних наук,

*Слов'янський багатопрофільний регіональний центр професійної освіти
імені П.Ф. Кривоноса*

ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ НА УРОКАХ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасних умовах розвитку інноваційних технологій відбувається зміна парадигми освітньої діяльності, тобто перехід від простого засвоєння знань до розвитку самостійного мислення шляхом пошуку, відбору та аналізу певної інформації. Використання даних технологій розширює кругозір учнів і підвищує їх мотиваційну та самоосвітню діяльність на уроках суспільних дисциплін в ПТНЗ.

Постійне використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках суспільних дисциплін допомагає мобілізувати та індивідуалізувати процес навчання. Електронні освітні ресурси сприяють подоланню психологічного бар'єру під час вивчення того чи іншого навчального матеріалу.

Віртуальне освітнє середовище – це відкрита система, в якій можна взаємодіяти не лише з навчальними осередками й суб'єктами, але і використовувати потенціал глобального інформаційного і комунікативного простору. Технології віртуалізації в освітньому просторі допомагають вирішити широкий спектр завдань в системі взаємодії «викладач-учень».

Актуальність дослідження обумовлюється необхідністю осмислити роль і місце інформаційних технологій, їх потенційних можливостей у формуванні самоосвітньої компетентності учнів ПТНЗ на уроках суспільних дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема самоосвіти є актуальною і порушувалася неодноразово педагогами. Серед них необхідно відзначити І. Колбаско, А. Маркова, І. Лернер, О. Савченко, В. Тюріна [4]. Так, О. Савченко наголошує, що уміння самостійно опановувати матеріал є ключовою компетентністю учня [6].

О. Овчарук, О. Пометун [5] розробляють стратегії впровадження досвіду зарубіжних країн в систему освіти України.

Окремі аспекти самоосвітньої діяльності в умовах інформатизації суспільства розглянуті в працях А. Андрєєва, Є. Ганіна, Ю. Насонової, Г. Серікова, О. Шукліної, С. Яшанова.

Аналіз наукових праць з означеної проблеми дає підстави вважати, що вченими зроблено значний внесок в її розв'язання. Зокрема, визначено сутність компетентності особистості, виокремлено ключові компетентності, запропоновано окремі ефективні шляхи формування їх. Проте недостатньо досліджено зміст і особливості формування самоосвітньої компетентності учнів закладів професійної освіти на уроках суспільних дисциплін в умовах розвитку медіа простору.

Метою статті є визначення рівня ефективності інформаційних технологій у формуванні самоосвітньої компетентності учнів ПТНЗ на уроках суспільних дисциплін.

Головним помічником на уроках суспільних дисциплін викладачеві є інформаційні технології. Вони виступають допоміжним засобом вивчення нового матеріалу (у формі відеофрагменту, тексту, звукового запису, графічного зображення), а також виконують роль тренажера для закріплення певних знань, вмінь та навичок.

Інформаційні технології сприяють диференційованому підходу до учнів у навчальному процесі. За їх допомогою можна в індивідуальному порядку активізувати мотиваційну діяльність учнів, що у подальшому позначається на розвитку їх самоосвіти. У даному випадку учні самостійно шукають нові шляхи засвоєння знань, а викладач, у свою чергу, виступає лише куратором освітнього процесу.

Метою інформаційних технологій на заняттях суспільних дисциплін є розвиток критичного мислення, уваги, пам'яті, формування розумових операцій – аналізу, синтезу й узагальнення [7, с. 183-184.].

Таким чином, усе вище згадане, сприяє формуванню самоосвітньої компетентності особистості майбутнього спеціаліста.

Рівень якості освіти залежить від змісту та технологій проведення уроку. Тому комп'ютер, мультимедійна дошка, електронні посібники, ресурси Інтернету – це не тільки засоби навчання, а й інструменти розвитку творчих здібностей учнів. Завдяки інноваційним технологіям відкриваються широкі можливості для викладача й учня. Зокрема, формування самоосвітньої компетентності учнів.

На уроках суспільних дисциплін можна застосовувати різні комп'ютерні програми: *навчальні* (направлені на засвоєння певних знань), *демонстраційні* (доповнюють навчальний матеріал фотографіями, відео фрагментами, картинами), *інформаційно-довідникові* (допомагають у роботі з поняттями, термінами), *контрольні* (визначають рівень засвоєння знань і умінь), *мультимедійні* (об'єднують декілька вище перерахованих програм).

Інтерактивні засоби навчання на уроках суспільних дисциплін надають можливість не лише ознайомитися з новим матеріалом, але і його закріпити. Наприклад, реалії історичних подій, такі як I світова війна, революція 1917 р., голодомори в Україні, радянсько-німецька війна, процеси десталінізації на українських землях, можна передати за допомогою презентації (*Power Point*), відеофрагменту, аудіозапису, плакатів (*Publisher*).

З'ясовано, що електронні таблиці (*Excel*) виконують роль допоміжного засобу під час проведення практичних занять з суспільних дисциплін. Тут

учні вчать самостійно аналізувати статистичні дані та будувати графіки і діаграми. Здебільшого, це застосовується тем, пов'язаних з економічним становищем певних історичних періодів.

Особливе місце відводиться медіаоб'єктам – інтерактивним картам. Поява електронних інтерактивних карт можна вважати революцією в системі наочних посібників. Вони не лише відкривають перед викладачем нові перспективи для проведення уроку, але й роблять його цікавим, ефективним та сучасним. Наприклад, під час пояснення нового матеріалу потрібно звертатися до історичної карти, як до основного довідника. Гіперпосилання на карті поступово відкривають цікаву інформацію про ту чи іншу подію на певній території. А на етапі перевірки знань викладач може застосувати контурну карту, на яку треба нанести хід історичних подій.

Установлено, що електронні карти (<http://www.history.rin.ru/>) у CD-версіях містять різноманітні інтерактивні функції. Серед них слід виділити забезпечення перегляд карт, ілюстрацій, планів до певних розділів.

Отже, інтерактивні карти відкривають можливість підвищити рівень самоосвітньої компетенції шляхом опанування електронними інтерактивними картами. Простота, легкість сприймання даного матеріалу – все це відкриває учням віртуальний простір.

Необхідно зазначити, що важливим механізмом становлення самоосвітньої компетентності є рефлексія. Вона дозволяє учню свідомо контролювати свою діяльність, давати оцінку досягнутим результатам, взаємодіючи з різними інформаційними ресурсами [6, с. 34-46]. Креативність, упевненість в собі, самостійність, ініціативність, співпраця допомагають учням у прогнозуванні результатів майбутньої професійної діяльності.

Отже, інноваційні інформаційні технології потрібно використовувати на заняттях суспільних дисциплін, оскільки вони розвивають критичне мислення та рефлексію, що в свою чергу сприяють формуванню самоосвітньої компетентності учнів, а у майбутньому фахівця.

Список використаних джерел:

1. Барладін О.В. Створення науково-методичних Інтернет-ресурсів з географії та історії з інтерактивними функціями / О.В. Барладін, О.С. Бойко, І.В. Бусол // Сучасне навчальне обладнання: інновації, технології, досвід. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Суми. – 25–26 лютого 2010. – С. 10-12.
2. Гуревич Р.С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах: монографія / Р.С. Гуревич. – К.: Вища школа, 1998. – 229 с.
3. Жаріков В. З досвіду використання мультимедійних технологій на уроках історії // Історія України. – 2010. – № 9. – С. 13-15.
4. Колбаско И.И. Учащимся о самообразовании / И.И. Колбаско. – Минск: Народная газета, 1976. – 155 с.; Маркова А.К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте: Пособие для учителя / А.К. Маркова. – М.: Просвещение, 1983. – 96 с.; Лернер И.Я. Дидактические основы формирования познавательной самостоятельности учащихся при изучении гуманитарных дисциплин: автореф. дис. на соискание науч. степени докт. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / И.Я. Лернер. – М., 1971. – 56 с.
5. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / О. Овчарук // Стратегія реформування системи освіти в Україні. – К.: «К.І.С.», 2003. – С. 68-75; Пометун О.І.

Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод, посіб. / О.І. Пометун. – К.: АСХ, 2004. – 192 с.

6. Савченко О.Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти / О.Я. Савченко / Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 34-46.

7. Щолок О.Б. Інформаційно-навчальне середовище як чинник формування компетентності самоосвіти у майбутнього фахівця / О.Б. Щолок // Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. [«Освітнє середовище як методична проблема»], (Херсон, 14-15 вересня 2006 р.): [зб. наук. праць]. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – С. 183-184.

Огарь Ю.В.

аспірант,

Київський університет імені Бориса Грінченка

НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ НА ЗАСАДАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ: ОСОБИСТІСНО-МОТИВАЦІЙНИЙ ПРИНЦИП

Школа ХХІ ст. на практиці досі спрямована на засвоєння готових знань та їх неосмисленому відтворенні. Сучасні учні не лише позбавлені мотивації, але й не завжди відчують потребу в отриманні нових знань. Наразі в навчальному процесі досі задіяні переважно репродуктивні механізми (рутинне мислення і відтворююча уява). Осторонь залишається розвиток творчого інтелекту, що є принципово важливою передумовою розвитку особистості старшокласника. У школі формально порушуються питання культури мовного спілкування (лише в контексті уроків української мови і літератури), професійна спрямованість зачіпається виключно у старшій школі. Однак повністю ігнорується самосвідомість, характер, творчі інтелектуальні здібності, психофізіологічні якості.

Навчання української мови учнів 10-11 класів на засадах особистісно орієнтованого підходу зосереджує увагу не лише на мовно-мовленнєвій компетентності та тріаді «ЗУН» – знання, уміння, навички. Адже це свідчить про обмеженість розвитку цілісності особистості як творця, людини здатної не лише сприймати готовий продукт, але й осмислювати, трансформувати та породжувати нове знання. Відмінність такого навчання полягає в залученні життєвого досвіду учня, що «виражається не в предметних знаннях і вміннях, а має форму особистісних світоглядних диспозицій, ціннісних орієнтацій і стали невід’ємною суттю Я-концепції» [6; 26].

Особистісно орієнтований підхід спирається на філософські (Аристотель, М. Бердяєв, А. Камю, Х. Ортега-і-Гассет, Платон, Плутарх, Протагор, Г. Скоровода, Сократ, Л. Фейербах, М. Хайдеггер), психологічні (Б. Ананьєв, Г. Балл, І. Бех, Л. Виготський, І. Зимня, О. Леонтєв, А. Маслоу, С. Подмазін, К. Роджерс, А. Хуторський, І. Якиманська), педагогічні (Ш. Амонашвілі, С. Русова, С. Сисоєва, О. Пехота, В. Сухомлинський) розробки та ін.